

Ekonomisk trygghet för familjer och barn

12

Förslag till statens budget för 2019

Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	4
Diagramförteckning	5
1 Förslag till riksdagsbeslut	7
2 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	9
2.1 Principer för utformningen av denna proposition.....	9
2.2 Omfattning.....	10
2.3 Utgiftsutveckling	11
2.4 Skatteutgifter.....	12
2.5 Mål för utgiftsområdet.....	12
2.6 Resultatredovisning.....	12
2.6.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	12
2.6.2 Resultat.....	13
2.7 Budgetförslag.....	25
2.7.1 1:1 Barnbidrag.....	25
2.7.2 1:2 Föräldraförsäkring.....	26
2.7.3 1:3 Underhållsstöd.....	28
2.7.4 1:4 Adoptionsbidrag.....	29
2.7.5 1:5 Barnpension och efterlevandestöd.....	30
2.7.6 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	31
2.7.7 1:7 Pensionsrätt för barnår.....	32
2.7.8 1:8 Bostadsbidrag.....	32

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	7
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	11
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.....	11
Tabell 2.3	Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	11
Tabell 2.4	Skatteutgifter inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	12
Tabell 2.5	Antal individer i barnhushåll (barn 0–17 år) efter hushållstyp, 2017	13
Tabell 2.6	Barnhushåll med låg ekonomisk standard efter hushållstyp och föräldrar, inrikes respektive utrikes födda, relativt och absolut mått 2017 samt förändring under perioden 2012–2017	18
Tabell 2.7	Anslagsutveckling 1:1 Barnbidrag	25
Tabell 2.8	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Barnbidrag.....	26
Tabell 2.9	Anslagsutveckling 1:2 Föräldraförsäkring	26
Tabell 2.10	Delposter anslag 1:2 Föräldraförsäkring	27
Tabell 2.11	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Föräldraförsäkring	27
Tabell 2.12	Anslagsutveckling 1:3 Underhållsstöd	28
Tabell 2.13	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Underhållsstöd	29
Tabell 2.14	Anslagsutveckling 1:4 Adoptionsbidrag	29
Tabell 2.15	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Adoptionsbidrag.....	29
Tabell 2.16	Anslagsutveckling 1:5 Barnpension och efterlevandestöd	30
Tabell 2.17	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Barnpension och efterlevandestöd.....	30
Tabell 2.18	Anslagsutveckling 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag.....	31
Tabell 2.19	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag.....	31
Tabell 2.20	Anslagsutveckling 1:7 Pensionsrätt för barnår	32
Tabell 2.21	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Pensionsrätt för barnår ..	32
Tabell 2.22	Anslagsutveckling 1:8 Bostadsbidrag	32
Tabell 2.23	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Bostadsbidrag	33

Diagramförteckning

Diagram 2.1	Antalet födda barn samt summerad fruktsamhet 1970–2017 samt prognos 2018–2025	14
Diagram 2.2	Hushållens disponibla inkomst per konsumtionsenhet, medianvärde 2008–2017	15
Diagram 2.3	Median disponibel inkomst per konsumtionsenhet samt andel bestående av ekonomisk familjepolitik 2017, hushåll med och utan barn.	15
Diagram 2.4	De familjeekonomiska stödets andel av disponibel inkomst per konsumtionsenhet, 2017.....	16
Diagram 2.5	Andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard 2012–2017, relativt och absolut mått	16
Diagram 2.6	Andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard, efter hushållstyp, absolut mått, 2012–2017	17
Diagram 2.7	Långvarigt låg ekonomisk standard under 1–5 år, 2012–2016, svensk och utländsk bakgrund	19
Diagram 2.8	De familjeekonomiska stödets effekt på låg ekonomisk standard (absoluta måttet) efter hushållstyp, 2017	19
Diagram 2.9	Sysselsättningsgrad för kvinnor och män 15–74 år med hemmavarande barn under 19 år, 2007–2017.....	20
Diagram 2.10	Jämställt uttag vid barnets tvåårsdag. Barn födda 2005 och 2015	22
Diagram 2.11	Andel som delat skattad föräldraledighet och uttagen föräldrapenning jämförbart fördelat på kvinnors utbildningsnivå, barn födda 2015	23

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1	Barnbidrag	32 802 684
1:2	Föräldraförsäkring	44 454 417
1:3	Underhållsstöd	2 765 282
1:4	Adoptionsbidrag	23 284
1:5	Barnpension och efterlevandestöd	964 600
1:6	Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	4 472 178
1:7	Pensionsrätt för barnår	7 303 100
1:8	Bostadsbidrag	4 546 658
Summa		97 332 203

2 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

2.1 Principer för utformningen av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris- och löneomräknats på sedvanligt sätt. Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.

- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att specificera nya beslut och överföringar på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021.

Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

2.2 Omfattning

Utgiftsområdet 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn omfattar tre typer av förmåner.¹

Generella bidrag

- barnbidrag
- adoptionsbidrag

Försäkring

- föräldraförsäkring
- barnpension och efterlevandestöd till barn
- pensionsrätt för barnår

Behovsprövade bidrag

- bostadsbidrag
- underhållsstöd
- vårdbidrag för funktionshindrade barn

Samhällets stöd till hushåll inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn redovisas i huvudsak på statens budgets utgifts-sida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av skatteutgifter. Den nedsatta mervärdesskatten för livsmedel redovisas som en skatteutgift under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn, eftersom familjer med barn är en viktig målgrupp för detta stöd.

Exempel på statens övriga ekonomiska stöd till barnfamiljer är studiehjälpen under utgiftsområde 15 Studiestöd, samt maxtaxan inom förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

¹ I socialförsäkringsbalken skiljer sig indelning och terminologi något från ovanstående.

2.3 Utgiftsutveckling

Utgifterna inom utgiftsområdet blev 88,7 miljarder kronor 2017 och var därmed ca 0,8 miljarder kronor (0,9 procent) lägre än vad som anvisades i statens budget. Utgifterna för anslagen bostadsbidrag, vårdbidrag och underhållsstöd blev lägre än beräknat.

Försäkringsförmånerna utgjorde 57 procent av de totala utgifterna för de familjeekonomiska

stöden år 2017, ca 50,2 miljarder kronor. De generella bidragen uppgick till ca 27,3 miljarder kronor och de behovsprövade bidragen till ca 11 miljarder kronor.

För 2018 beräknas utgifterna bli 95,2 miljarder kronor. Det är ca 708 miljoner kronor lägre än budgeterat. I förhållande till 2017 beräknas utgifterna för 2018 bli 6,5 miljarder kronor högre.

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

<i>Miljoner kronor</i>						
	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
1:1 Barnbidrag	27 287	31 607	31 663	32 803	33 175	33 541
1:2 Föräldraförsäkring	41 838	44 242	43 869	44 454	46 354	48 020
1:3 Underhållsstöd	2 521	2 862	2 756	2 765	2 691	2 521
1:4 Adoptionsbidrag	16	23	18	23	23	23
1:5 Barnpension och efterlevandestöd	928	978	950	965	996	1 019
1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	3 939	4 265	4 177	4 472	4 628	4 887
1:7 Pensionsrätt för barnår	7 468	7 367	7 367	7 303	7 526	7 775
1:8 Bostadsbidrag	4 664	4 526	4 362	4 547	4 490	4 412
Totalt för utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	88 660	95 870	95 162	97 332	99 882	102 198

¹Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

<i>Miljoner kronor</i>			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	94 586	94 586	94 586
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	1 149	1 256	1 273
Övriga makroekonomiska förutsättningar	1 040	1 968	3 740
Volym	557	2 072	2 598
<i>Överföring till/från andra utgiftsområden</i>			
Övrigt	0	0	0
Ny ramnivå	97 332	99 882	102 198

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tabell 2.3 Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

<i>Miljoner kronor</i>	
	2019
Transfereringar ¹	97 332
Summa ramnivå	97 332

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

2.4 Skatteutgifter

Samhällets stöd till företag och hushåll redovisas normalt i huvudsak på budgetens utgiftssida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. En skatteutgift uppstår om skatteuttaget för en viss grupp eller en viss kategori av skattebetalare är lägre än vad som är förenligt med normen inom ett visst skatteslag. Många av skatteutgifterna har införts, mer eller mindre uttalat, som medel inom specifika områden som t.ex. konjunktur-, bostads-, miljö- eller arbetsmarknadspolitik. Dessa skatteutgifter påverkar budgetens saldo och kan därför jämföras med stöd på budgetens utgiftssida. En utförlig beskrivning av redovisningen av skatteutgifterna har lämnats i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2018 (skr. 2017/18:98).

Den nedsatta mervärdesskatten för livsmedel utgör en skatteutgift som redovisas under utgiftsområde 12, se tabell 2.4. Detta för att en viktig målgrupp för nedsättningen är familjer med barn. Under 2017 uppgick skatteutgiften till 28,9 miljarder kronor.

Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Miljoner kronor

	Prognos 2018	Prognos 2019
Nedsatt mervärdesskatt på livsmedel	29 920	31 170
Totalt för utgiftsområde 12	29 920	31 170

Källa: Regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2018 (skr. 2017/18:98).

2.5 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet är att den ekonomiska familjepolitiken ska bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer samt minska skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan hushåll med och utan barn. Den ekonomiska familjepolitiken ska även bidra till ett jämställt föräldraskap. (prop. 2015/16:1 utg.omr. 12, bet. 2015/16:SfU3, rskr. 2015/16: 88).

2.6 Resultatredovisning

2.6.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De indikatorer som används för att redovisa resultaten inom utgiftsområdet är följande:

- barnafödandet,
- barnfamiljernas inkomstutveckling,
- barnhushåll med låg ekonomisk standard,
- de familjeekonomiska stödets betydelse för hushållens inkomster,
- föräldrarnas arbetskraftsdeltagande, och
- föräldrarnas användning av föräldraförsäkringen.

Försäkringskassan har på regeringens uppdrag tagit fram ett antal indikatorer som beskriver hur familjepolitiken bidrar till förbättrade förutsättningar för en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer.² Som underlag till beräkningarna har utfall för 2016 använts, framskrivet till 2017 års värden enligt de ekonomiska och demografiska uppgifter som finns. Värdena från 2017 är därmed en prognos. Även resultat från rapporter och undersökningar från t.ex. Inspektionen för socialförsäkringen (ISF), Riksrevisionen och Statistiska centralbyrån (SCB) vägs in i bedömningen.

För området administration används även Försäkringskassans indikatorer.

Den ekonomiska familjepolitiken ska ses i ett större sammanhang. Utvecklingen inom olika utgiftsområden ger gemensamt förutsättningar och möjligheter som påverkar barnfamiljernas ekonomiska välfärd. Utöver de ekonomiska stöd som redovisas i detta avsnitt finns det andra faktorer som har betydelse för barnfamiljernas ekonomi såsom reallöneutveckling, transfereeringar, skatter och subventioner utanför den ekonomiska familjepolitiken. Exempel på det senare är subventionerad förskola och fritidshem samt hälso- och sjukvård. Utvecklingen på arbetsmarknaden har avgörande betydelse för

² Försäkringskassan, Svar på regeringsuppdrag (dnr S2018/02975/FST) Barnhushållens ekonomi – resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken.

familjernas inkomster och förutsättningar att kombinera arbetsliv och familjeliv, vilket påverkar arbetskraftsdeltagandet för kvinnor och män. Den ekonomiska familjepolitikens mål har en stark koppling till Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Framför allt bidrar stöden inom utgiftsområdet till målen om att avskaffa fattigdom i alla dess former och att uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor.

2.6.2 Resultat

Resultatredovisningen inleds med en genomgång av barnhushållens sammansättning och barnafödande. Därefter beskrivs utvecklingen av barnhushållens ekonomi och för barnfamiljer med låg ekonomisk standard samt hur de familjeekonomiska stöden bidrar till en god ekonomisk standard för barnfamiljer. I avsnittet beskrivs även hur den ekonomiska familjepolitiken bidrar till ett jämställt föräldraskap, samt hur administrationen av stöden har utvecklats.

Barnhushåll i Sverige

I Sverige finns det drygt 1,3 miljoner hushåll med barn som berörs av den ekonomiska familjepolitiken. År 2017 utgjorde barn och unga i åldern 0–19 år 23 procent av befolkningen. Andelen förväntas de närmaste åren vara på samma nivå. I en genomsnittlig barnfamilj finns det 1,8 barn.

Av tabell 2.5 framgår antalet individer i åldern 0–64 år i olika hushållstyper. Hushållstyperna är olika stora och har även olika förutsättningar när det gäller exempelvis försörjningsbörd. I tre av fyra barnfamiljer är föräldrarna sammanboende. Den resterande fjärdedelen består av familjer med ensamstående föräldrar, oftast en ensamstående mamma. Här återfinns även ombildade familjer. Yngre barn har i högre utsträckning sammanboende föräldrar än vad äldre barn har.

Tabell 2.5 Antal individer i barnhushåll (barn 0–17 år) efter hushållstyp, 2017

Hushållstyp	Antal
Sammanboende med barn, inrikes född	2 627 640
Sammanboende med barn, inrikes och utrikes född	528 444
Sammanboende med barn, utrikes född	778 585
Ensamstående med barn, inrikes född	473 438
-Kvinnor	339 709
-Män	133 729
Ensamstående med barn, utrikes född	243 747
-Kvinnor	188 733
-Män	55 014

Anm. Skattningarna avseende ensamstående män som är utrikes födda är osäkra pga. att de endast utgör ett fåtal i undersökningen (HEK, 2012).

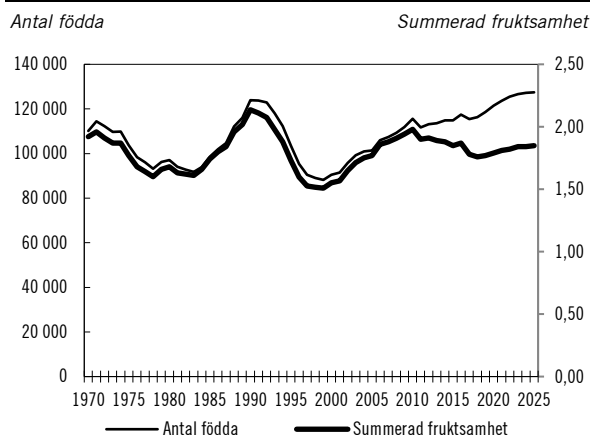
Källa: Försäkringskassan, 2018.

De uppgifter om barns boende som finns tillgängliga i exempelvis inkomststatistiken grundar sig på folkbokföringen. Föräldrar som inte har barnet folkbokfört hos sig anges inte som ett barnhushåll även om barnet exempelvis bor där hälften av tiden. Detta påverkar mätningen och analysen av föräldrars och barns ekonomiska standard. Den ekonomiska standarden för barnfamiljerna kan därmed både över- och underskattas.

Barnafödandet ökar den kommande tioårsperioden

Flera faktorer påverkar födelsetalen i ett land. Arbetsmarknadsanknytning och arbetsinkomster har betydelse för barnafödandet. Den svenska föräldrapenningen är inkomstbaserad vilket skapar incitament att först etablera sig på arbetsmarknaden innan man bildar familj. Fluktuationer i barnafödandet samvarierar ofta med konjunkturen, svängningarna i sig påverkar även på sikt det framtida barnafödandet, när antalet kvinnor och män som är i barnafödande ålder växlar.

Antalet födda barn i Sverige har ökat under flera år men under 2017 sjönk antalet något, se diagram 2.1.

Diagram 2.1 Antalet födda barn samt summerad fruktsamhet 1970–2017 samt prognos 2018–2025

Källa: SCB.

Under 2017 föddes ca 115 400 barn, vilket var ca 200 färre än föregående år. Antalet födda barn förväntas öka de kommande åren, men i en långsammare takt än vad den föregående befolkningsprognosen från SCB förutspådde. Att antalet födda beräknas öka den närmaste framtiden beror delvis på att de stora kullarna födda åren runt 1990 är i barnafödande åldrar. På kort sikt kommer antalet födda barn att vara som flest runt 2025, då kvinnor och män födda på 1990-talet är i åldrar då barnafödande är som vanligast. Ökningen beror också på invandring. Utrikes födda har ofta ett högt barnafödande åren efter invandring.

År 2017 var det så kallade summerade fruktsamhetstalet 1,78. Summerad fruktsamhet anger hur många barn som en kvinna i genomsnitt skulle föda under sin fruktsamma period utifrån fruktsamheten som gäller när beräkningen görs. På sikt antas det öka något och långsiktigt ligga på 1,88, en något lägre nivå än tidigare prognosticerades. Den summerade fruktsamheten i Sverige är vid en europeisk jämförelse hög. Frankrike och Irland är länder där den summerade fruktsamheten är högre än i Sverige, motsatsen gäller för t.ex. Polen.

Ett ökat barnafödande och totalt fler barn i befolkningen medför att utgifterna för den ekonomiska familjepolitiken ökar. På längre sikt genererar dock ett ökat barnafödande ett ökat arbetskraftsutbud som ger förutsättningar för en fortsatt god samhällsekonomi och en förmåga att sörja för framtida generationer.

Barnhushållens ekonomi har förstärkts

Hushåll med barn har i genomsnitt en lägre disponibel inkomst per konsumtionsenhet än hushåll utan barn. Barnhushållens ekonomiska standard, mätt som real disponibel inkomst (median) per konsumtionsenhet, har i genomsnitt ökat för samtliga barnhushåll under perioden 2008–2017³ (se diagram 2.2). Det finns dock stora nivåskillnader i den ekonomiska standarden mellan olika hushållstyper, och dessa skillnader har också ökat över tid. Ensamstående kvinnor och män med barn har under perioden i genomsnitt en lägre medianinkomst än sammanboendehushåll med barn. Ensamstående kvinnor med barn har den lägsta disponibla inkomsten av de olika hushållstyperna. Det gäller särskilt ensamstående kvinnor med flera barn i hushållet. Ensamstående kvinnor med barn har lägre sysselsättningsgrad och arbetar oftare deltid än ensamstående män med barn gör. Detta, och den genomsnittligt lägre lön som kvinnor har, förklarar en del av skillnaderna i disponibel inkomst mellan ensamstående kvinnor och män.

Huruvida barnet eller barnen bor heltid hos föräldern, om föräldern har ett barn som bor växelsvis eller på deltid påverkar också den ekonomiska situationen för ensamståendehushållen. I statistiken beskrivs dock enbart det hushåll där barnet är folkbokfört som barnhushåll.

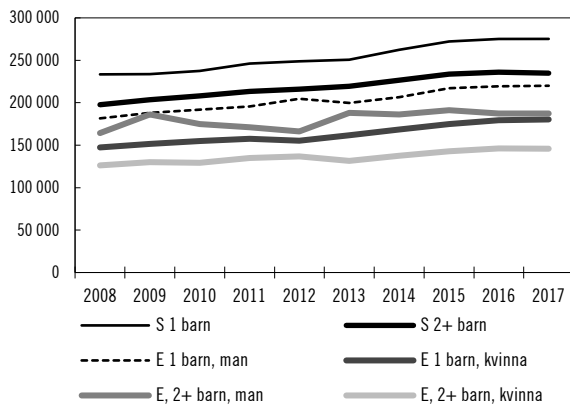
Det är för ensamstående kvinnor och män med flera barn som inkomstutvecklingen varit som lägst under perioden 2008–2017. Medianinkomsten för sammanboende med två barn har ökat med 19 procent under perioden (fasta priser). Motsvarande ökning för ensamstående kvinnor och män med flera barn är 14 respektive 16 procent.

Under perioden 2014–2017 ökade medianinkomsterna för samtliga hushåll. Ökningen har varit störst för ensamstående kvinnor och män med ett barn, där ökningen är sju procentenheter. För ensamstående män med flera barn, som är en liten grupp, har medianinkomsten ökat minst. Hushåll med sammanboende föräldrar har haft en ökning med fyra-fem procentenheter.

³ Den disponibla inkomsten divideras med det antal konsumtionsenheter (k.e) hushållet består av enligt en konsumtionsenhetsskala.

Diagram 2.2 Hushållens disponibla inkomst per konsumtionsenhet, medianvärde 2008–2017

Kronor, 2017 års penningvärde

Källa: Försäkringskassan, 2018.

Den ekonomiska familjepolitiken har olika stor betydelse för olika typer av hushåll

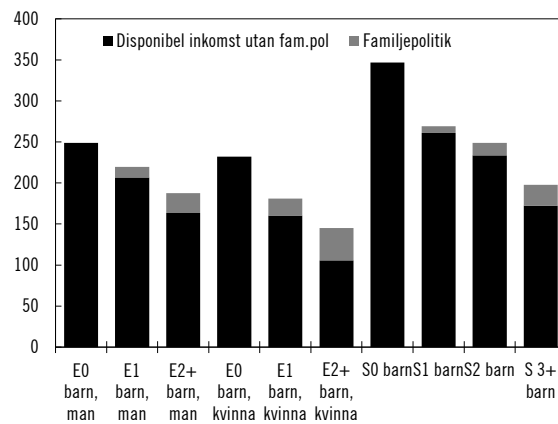
Det är inte bara inkomsternas nivå och utveckling över tid som skiljer sig åt mellan olika hushållstyper. Även inkomsternas sammansättning varierar, exempelvis gällande hur stor del av inkomsterna som består av transfereringar från samhället. De familjeekonomiska stödets betydelse för barnfamiljernas inkomster ökar med antalet barn i hushållet. Av den disponibla inkomsten för samtliga barnhushåll kommer i genomsnitt knappt nio procent från de familjeekonomiska stöden.

I relation till hushåll utan barn är barnfamiljernas disponibla inkomster lägre, även efter justering utifrån försörjningsbörda.

Diagram 2.3 visar medianen av disponibel inkomst per konsumtionsenhet för hushåll med och utan barn år 2017 (prognos) samt hur den ekonomiska familjepolitiken bidrar till den disponibla inkomsten. Högst inkomster har sammanboende utan barn och medianinkomsten sjunker med antalet barn. För ensamstående-hushållen finns könsskillnader som även består efter familjebildning. Kvinnor med flera barn är de som har lägst medianinkomst av hushållen.

Diagram 2.3 Median disponibel inkomst per konsumtionsenhet samt andel bestående av ekonomisk familjepolitik 2017, hushåll med och utan barn.

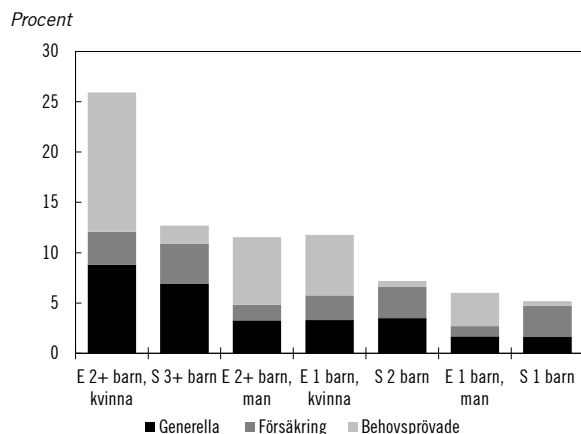
Tusental kronor

Märk: Beräkningarna i diagram 1.3 görs på ett delvis annat sätt än i övriga diagram i avsnittet. Nivåer och bidrag från familjepolitiken skiljer sig därför åt jämfört med övriga diagram även om skillnaderna är små.
Källa: Försäkringskassan, 2018.

Diagram 2.3 visar även hur de familjeekonomiska stöden lyfter barnfamiljernas inkomster till en högre nivå genom att bidra till den disponibla inkomsten. Stöden utjämnar därmed skillnader i ekonomiska villkor mellan familjer med och utan barn även om det fortsatt finns nivåskillnader.

Familjestöden utgör en större andel av den disponibla inkomsten för ensamstående kvinnor och män med barn och för sammanboende med tre eller fler barn. För 2017 beräknas exempelvis ca 26 procent av den disponibla inkomsten för ensamstående kvinnor med två eller fler barn utgöras av familjeekonomiska stöd. För ensamstående män i motsvarande situation beräknas denna andel till 11,5 procent. För ensamstående kvinnor med ett barn beräknas ca 12 procent av den disponibla inkomsten utgöras av de familjeekonomiska stöden. För motsvarande grupp män beräknas denna andel till sex procent. Stöden har således avsevärt större betydelse för ensamstående mammor än för ensamstående pappor. För sammanboendehushåll med tre eller fler barn kommer ca 13 procent av den disponibla inkomsten från olika familjeekonomiska stöd. Diagram 2.4 visar hur stor andel av den disponibla inkomsten per konsumtionsenhet som utgörs av olika typer av familjeekonomiska stöd.

Diagram 2.4 De familjeekonomiska stödernas andel av disponibel inkomst per konsumtionsenhet, 2017

Källa: Försäkringskassan, 2018.

De behovsprövade bidragen, exempelvis bostadsbidraget, har störst betydelse för ensamstående föräldrar medan försäkringsförmånerna, som föräldrapenning, utgör en större andel för sammanboendehushållen. De behovsprövade bidragen har en hög fördelningsekonomisk träffsäkerhet. Av samtliga utbetalningar av behovsprövade stöd går hälften till hushållen med de lägsta inkomsterna, när hushållens inkomster indelas i kvintiler. De generella bidragens betydelse för inkomsten ökar med antalet barn i hushållet oberoende av hushållstyp och har en mer jämn fördelningsprofil, men har större betydelse för inkomsten för hushållen med de allra lägsta inkomsterna. Sedan föregående år har de familjeekonomiska stödernas andel av den disponibla inkomsten legat i stort sett stilla för samtliga hushållstyper. Utvecklingen de senaste åren har varit att stöden tappat i betydelse vilket delvis beror på att bidragsbeloppen inte har ökat i samma takt som lönerna och delvis på att en större andel förvärsarbetar. Sammantaget kommer en allt större andel av hushållens inkomster från arbete och kapital.

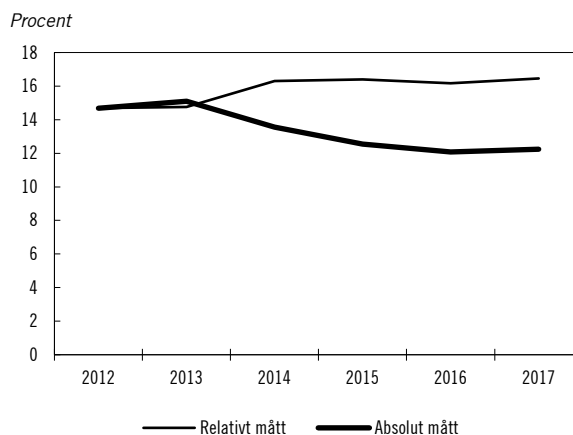
Värdet av offentligt finansierade välfärdstjänster som utbildning, förskola, hälso- och sjukvård, socialt skydd (främst äldreomsorg) samt fritid och kultur ingår inte i hushållens disponibla inkomster. Analyser som använder disponibel inkomst som enda inkomstbegrepp kan därmed underskatta välfärden hos barnhushållen. Subventionerad förskola och utbildning är mycket betydelsefullt för barnfamiljerna. Välfärdstjänsterna har därmed en utjämnande effekt på inkomster och välfärd mellan kvinnor och män med och utan barn, se vidare prop. 2017/18:1 bilaga 3.

Barnhushåll med låg ekonomisk standard

En vanlig orsak till att barn lever i hushåll med låg ekonomisk standard är att föräldrarna saknar arbete. Det finns stora variationer mellan olika hushållstyper. Huruvida föräldrarna är inrikes eller utrikes födda spelar också roll.

De skattningar av låg ekonomisk standard som redovisas i detta kapitel är baserade på beräkningar av hushållens ekonomiska resurser. De hushåll vars inkomster ligger under en viss gräns betraktas som hushåll med låg ekonomisk standard, mättet kan vara relativt eller absolut.

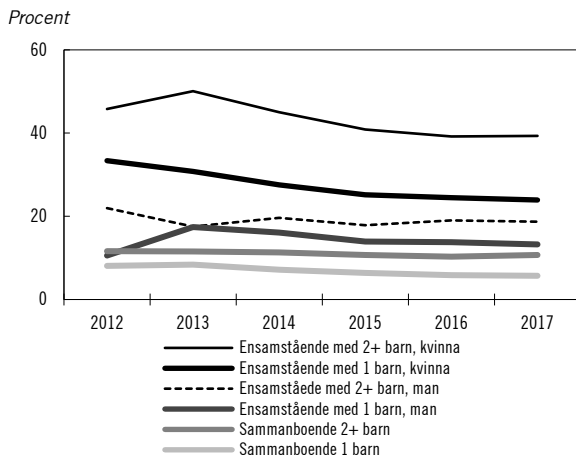
Relativt låg ekonomisk standard är ett mått som avser en ekonomisk standard som är lägre än 60 procent av medianvärdet för samtliga personer det aktuella året. Absolut låg ekonomisk standard beräknas som att det första året i tidsperioden utgör en bas och gränsvärdet för basåret justeras med inflationen för resterande tidsperioder. För ytterligare information se faktaruta.

Diagram 2.5 Andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard 2012–2017, relativt och absolut mått

Källa: Försäkringskassan, 2018.

Andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard enligt det absoluta måttet har minskat med 2,5 procentenheter under perioden, se diagram 2.5. Med det relativa måttet har andelen med låg ekonomisk standard i stället ökat med 1,8 procentenheter. Vilket mått som används har betydelse både för analysen av utvecklingen över tid och för bedömningen av vilken nivå av låg ekonomisk standard som barnfamiljerna har. Oavsett vilket mått som används består de stora skillnaderna inom gruppen, se diagram 2.6.

Diagram 2.6 Andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard, efter hushållstyp, absolut mått, 2012–2017

För ensamstående kvinnor med ett barn har andelen hushåll med låg ekonomisk standard (mätt med det absoluta måttet) minskat från 33 procent 2012 till 24 procent 2017 (prognos). För ensamstående kvinnor med två barn har förbättringen varit stor, men de utgör fortfarande den hushållstyp som har högst andel med låg ekonomisk standard, 40 procent 2017. För ensamstående män har utvecklingen varit den motsatta, och andelen hushåll med en fast låg ekonomisk standard har ökat med ca tre procentenheter till 13 procent 2017, märk dock att 2012 utmärker sig med en mycket låg nivå för gruppen. Andelen sammanboendehushåll med ett eller flera barn som lever med låg ekonomisk standard har minskat under perioden och uppgår till 5,7 procent 2017 för dem med ett barn och 10,7 för dem med två eller flera barn.

Hushåll med enbart en löneinkomst löper större risk för ekonomisk utsatthet. Ensamstående kvinnor med hemmavarande barn har i genomsnitt lägre sysselsättningsgrad än sammanboende kvinnor och män. Ensamstående män med hemmavarande barn har emellertid högre sysselsättningsgrad än ensamstående och sammanboende kvinnor. Fler kvinnor än män har sjukpenning, sjuk- eller aktivitetsersättning vilket påverkar hushållsinkomsterna.

Förekomsten av växelvist boende påverkar mätningen av andelen hushåll som har en låg ekonomisk standard. Försäkringskassan har uppskattat effekten av växelvist boende på ensamståendehushålls ekonomiska standard (Försäkringskassan, Barnhushållens ekonomi, resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken 2017, socialförsäkringsrapport 2017:9). Av ensamstående kvinnor med barn boende hos

sig på heltid levde ca 51 procent med låg ekonomisk standard (relativt mått) 2016 medan motsvarande andel för en ensamstående kvinna med växelvist boende barn är ca 16 procent.

Även för ensamstående män med barn skiljer sig andelen som lever med låg ekonomisk standard (relativt mått) åt beroende på barnets boendesituation. För dem som enbart har barn som bor i hushållet på heltid var andelen med låg ekonomisk standard 28 procent 2016 medan den var ca 13 procent när barnen bor växelvis. Gruppen är dock liten och resultaten bör därför tolkas med försiktighet.

Mått på låg ekonomisk standard – absoluta och relativa mått

När utvecklingen av andelen hushåll med låg ekonomisk standard studeras beror resultaten i stor utsträckning på vilket mått som används. De olika måtten har för- och nackdelar och genom att redovisa resultat baserat på flera, kompletterande mått ges en mer nyanserad bild av hur andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard förändras över tid. Det finns också svårigheter med att mäta hushållens ekonomiska standard, framför allt för dem med låga inkomster och för de hushåll med barn som bor växelvis hos båda föräldrarna. Den inkomstgräns som väljs för att beskriva låg ekonomisk standard kan vara absolut eller relativ.

Ett *relativt mått* på låg ekonomisk standard definieras utifrån levnadsnivån i det omgivande samhället. Hushåll jämförs med andra hushåll och deras inkomster. För det relativa måttet varierar inkomstgränsen över tid. I detta avsnitt avses med det relativa måttet andelen hushåll med inkomster under 60 procent av medianinkomsten det aktuella året. Det *absoluta måttet* utgår i detta avsnitt från 2012 års relativa gräns och skrivs sedan upp med utvecklingen av konsumentprisindex. I avsnittet kallas det även fast låg ekonomisk standard.

En relativ inkomstgräns förändras i takt med att medianinkomsten ändras. I en lågkonjunktur sänks gränsen för ekonomisk utsatthet om medianinkomsten sjunker, vilket kan bli fallet när fler blir arbetslösa. Även om många av dem med lägst ekonomisk standard då lever på en realt oförändrad inkomstnivå kan resultatet bli att andelen med relativt låg ekonomisk standard minskar i takt med att ekonomin i landet försämras. I en konjunkturuppgång kan resultatet bli det omvända, dvs. att fler hamnar under

gränsen för låg ekonomisk standard, trots att någon förändring av denna grupps reala inkomster inte behöver ha skett.

Barnhushåll där någon förälder är utrikes född har betydligt högre risk för låg ekonomisk standard

För hushåll med svag förankring på arbetsmarknaden ökar risken för ekonomisk utsatthet. Utrikes födda har i genomsnitt lägre sysselsättningsgrad än inrikes födda. Detta gäller särskilt utrikes födda kvinnor. Resultatet av dessa skillnader blir att i hushåll där någon förälder är utrikes född är andelen med låg ekonomisk standard betydligt högre.

I tabellen 2.6 visas andelen hushåll med låg ekonomisk standard mätt med dels det relativa måttet, dels det absoluta. Även förändringen över tid framgår.

Tabell 2.6 Barnhushåll med låg ekonomisk standard efter hushållstyp och föräldrar, inrikes respektive utrikes födda, relativt och absolut mätt 2017 samt förändring under perioden 2012–2017

Procent samt förändring i procentenheter

	Relativt mått	Förändring 2012–2017	Absolut mätt	Förändring 2012–2017
Ensamstående kvinna, inrikes född	33,5	0,8	23,4	-9,3
Ensamstående man, inrikes född	16,5	5,2	10,9	-0,4
Ensamstående kvinna, utrikes född	60,8	2,1	49,9	-8,7
Ensamstående man, utrikes född	36,4	-0,7	28,0	-9,2
Sammanboende med barn, inrikes född	4,7	0,2	2,8	-1,7
Sammanboende med barn, inrikes och utrikes född	11,9	0,7	8,2	-3,0
Sammanboende med barn, utrikes född	39,6	0,2	31,8	-7,6

Anm. Skattningarna avseende ensamstående män som är utrikes födda är osäkra pga. att de endast utgör ett fåtal i undersökningen (HEK, 2012).

Källa: Försäkringskassan, 2018.

Det relativa måttet visar en högre andel hushåll med låg ekonomisk standard än vad det absoluta måttet gör. Sett över tid är det en lägre andel av barnhushållen, oavsett om de är inrikes eller utrikes födda, som har en låg ekonomisk standard 2017 än 2012 om det absoluta måttet

används. Störst förbättringar har ensamstående hushållen fått, men även för sammanboende med utrikes födda har det skett förbättringar. Med det relativa måttet är förändringarna betydligt mindre, och i vissa fall har mindre försämringar skett.

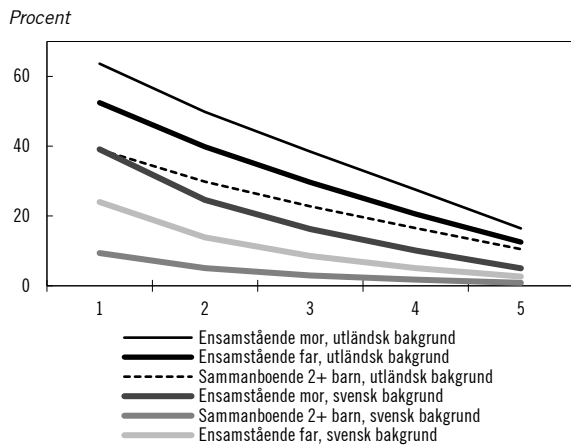
Oavsett utveckling och mått är utrikes födda ensamstående kvinnor den grupp där högst andel har en låg ekonomisk standard. Skillnaderna är stora, det är nästan dubbelt så vanligt att ensamstående kvinnor som är utrikes födda har en låg ekonomisk standard än att ensamstående kvinnor som är inrikes födda har det. Det finns också könsskillnader, för ensamstående män i respektive grupp är det en lägre andel som har låg ekonomisk standard än vad som är fallet för kvinnor. Slutligen kan det konstateras att det bland sammanboende föräldrar också är stora skillnader mellan hushållen beroende på bakgrund.

Etableringen på arbetsmarknaden kan ta längre tid för föräldrar som är utrikes födda även om variationen inom gruppen är stor. Sysselsättningsgraden är låg bland nyanlända, men den stiger med tiden i Sverige. Det innebär dock att nyinvandrade familjer i högre utsträckning saknar inkomster från förvärsarbete än andra hushåll. Förekomsten av låg ekonomisk standard inom olika hushållstyper varierar därmed beroende på om hushållen har nyinvandrade familjemedlemmar eller inte. Av andelen barnhushåll med en ensamstående förälder som invandrat de senaste tre åren hade 69 procent låg ekonomisk standard 2016, mätt med det relativa måttet (Försäkringskassan, socialförsäkringsrapport 2017:9).

Få hushåll har låg ekonomisk standard under flera år i följd

Andelen barnhushåll med långvarig låg ekonomisk standard är betydligt lägre än andelen med låg ekonomisk standard under ett visst år. Med denna indikator följs hushåll under en följd av år. Hushållsdefinitionerna är något annorlunda för nedanstående indikator jämfört med övriga uppgifter i avsnittet. Det innebär att jämförelser med andra redovisade uppgifter om låg ekonomisk standard inte kan göras.

Samma mönster som har identifierats tidigare kvarstår dock. Risken för låg ekonomisk standard ökar om barnen bor i ensamståendehushåll, om föräldern är utrikes född och om den ensamstående föräldern är kvinna.

Diagram 2.7 Långvarigt låg ekonomisk standard under 1–5 år, 2012–2016, svensk och utländsk bakgrund

Källa: Försäkringskassan, 2018.

Diagram 2.7 visar utvecklingen över tid för hushåll som levde med låg ekonomisk standard under perioden 2012–2016, mätt med det absoluta måttet. Av diagrammet framgår hur stor andel barnhushåll som levde med låg ekonomisk standard under minst ett, två, tre, fyra eller fem år inom perioden. Andelen med låg ekonomisk standard blir lägre ju fler år som beaktas. Mönstret är tydligt för samtliga grupper av föräldrar, även om nivån skiljer sig åt.

Om föräldern har utländsk bakgrund är det större sannolikhet att hushållet långvarigt har låg ekonomisk standard, vilket i störst utsträckning gäller kvinnor. Av ensamstående kvinnor med barn och utländsk bakgrund var det 64 procent som hade låg ekonomisk standard under ett år. Andelen som haft låg ekonomisk standard under fem år i rad var 16,5 procent.

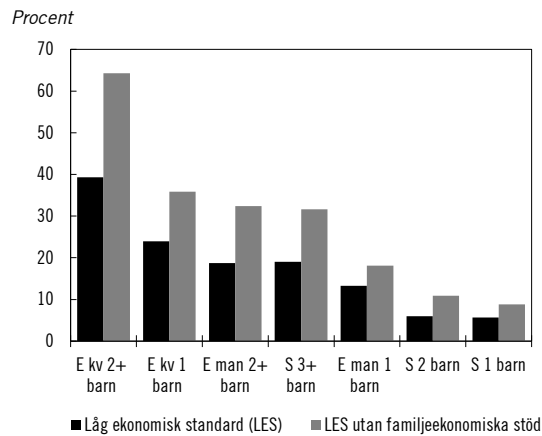
För ensamstående män med barn som har utländsk bakgrund, som är betydligt färre till antalet, var andelen med låg ekonomisk standard 52 procent under ett år respektive 13 procent för dem med låg ekonomisk standard i fem år.

God ekonomisk levnadsstandard – den ekonomiska familjepolitikens effekter

Ett sätt att mäta hur de familjeekonomiska stöden bidrar till en god ekonomisk levnadsstandard för barnfamiljerna är att använda en indikator som anger hur stor andel av barnhushållen som skulle ha låg ekonomisk standard om de familjeekonomiska stöden räknas bort från deras disponibla inkomst.

Utan dessa stöd skulle 20 procent av barnhushållen ha haft låg ekonomisk standard 2017, mätt

med det absoluta måttet. Med de familjeekonomiska stöden minskade den andelen till 12 procent. Med det relativa måttet var andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard 16 procent 2017 men utan familjeekonomiska stöd skulle andelen ha varit 25 procent. Förhållandena mellan de två måtten och effekten av de familjeekonomiska stöden har varit i stort sett oförändrad jämfört med 2016. Familjepolitikens utjämnande effekt på hushåll med låg ekonomisk standard har varken förbättrats eller försämrats men spelar oavsett mätmetod en mycket viktig roll för barnfamiljernas ekonomiska levnadsstandard.

Diagram 2.8 De familjeekonomiska stödernas effekt på låg ekonomisk standard (absoluta måttet) efter hushållstyp, 2017

Källa: Försäkringskassan, 2018.

Av diagram 2.8 framgår skillnaderna mellan hur olika hushållstyper påverkas av de familjeekonomiska stöden. För gruppen ensamstående kvinnor med två barn är effekten av stöden på låg ekonomisk standard betydligt större än för genomsnittet. I den gruppen har i genomsnitt 39 procent låg ekonomisk standard. Utan de familjeekonomiska stöden skulle dock i genomsnitt 64 procent av dessa hushåll ha en låg ekonomisk standard. För ensamstående män med två barn minskar andelen hushåll med låg ekonomisk standard från 32 till 19 procent som en följd av att de tar emot stöden.

För sammanboendehushåll har de familjeekonomiska stöden störst betydelse för familjer med tre barn eller fler. Utan dessa stöd skulle 32 procent av hushållen ha en låg ekonomisk standard, med stöden sjunker andelen till 19 procent.

Familjepolitiken spelar olika stor roll för barnhushållens ekonomiska levnadsstandard beroende på hushållsstorlek och inkomstnivåer.

Barnbidrag är exempel på ett generellt stöd som ges med samma belopp för alla barn, men där familjer med flera barn får del av flerbarnstillägg. Följaktligen är det för familjer med många barn eller där arbetsinkomsterna är låga som barnbidragen har störst påverkan på den disponibla inkomsten. Behovsprövade bidrag har en tydlig fördelningsprofil och betalas i högre utsträckning ut till ensamstående hushåll med barn än till sammanboende. Andelen ensamstående kvinnor med två eller fler barn med låg ekonomisk standard sjunker med 15 procentenheter till 39 procent som en följd av att de tar emot behovsprövade stöd. Försäkringarna, som exempelvis föräldrapenning, har en mer jämn fördelningsprofil men har störst inverkan på sammanboendehushåll med många barn.

Jämställt föräldraskap

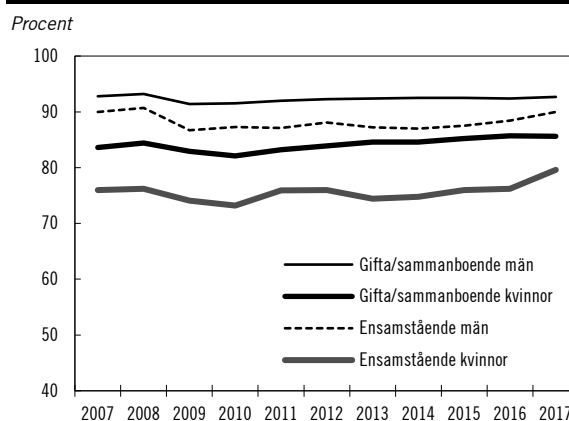
Ett av målen med den ekonomiska familjepolitiken är att den ska bidra till ett jämställt föräldraskap. Familjepolitiken har bidragit till att kvinnor och män inte behöver välja mellan att få barn och att förvärvsarbete. Stöden inom den ekonomiska familjepolitiken har visserligen olika syften och mål, men gemensamt för dem är att de ska underlätta möjligheterna att kombinera förvärvsarbete och föräldraskap för både kvinnor och män. Utformningen av föräldraförsäkringen har stor betydelse för ett jämställt föräldraskap. Även faktorer såsom offentligt subventionerad förskola, skattesystemet, arbetsmarknadens funktionssätt och normer i samhället kring kvinnors och mäns föräldraskap påverkar förutsättningarna. Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. De jämställdhetspolitiska delmål som den ekonomiska familjepolitiken direkt inverkar på är målet om ekonomisk jämställdhet och målet om en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet, samt indirekt på delmålet om jämställd hälsa, se vidare utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering.

Att förena arbetsliv och familjeliv

I ett internationellt perspektiv har både kvinnor och män med barn i Sverige en mycket hög förvärvsfrekvens. Sysselsättningsgraden är i jämförelse med andra länder särskilt hög i Sverige när det gäller kvinnor med barn.

Gifta eller sammanboende föräldrar har högre sysselsättningsgrad än ensamstående föräldrar. Över tid har sysselsättningsgraden för kvinnor med hemmavarande barn under 19 år ökat, både för sammanboende och ensamstående. År 2017 uppgick sysselsättningsgraden till 86 procent för sammanboende kvinnor och till 80 procent för ensamstående kvinnor. Motsvarande andelar för män var 93 procent respektive 90 procent, se diagram 2.9.

Diagram 2.9 Sysselsättningsgrad för kvinnor och män 15–74 år med hemmavarande barn under 19 år, 2007–2017

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna (AKU), 2018.

Arbetsinkomsten och därmed även den pensionsgrundande inkomsten påverkas betydligt mer negativt för kvinnor än för män vid familjebildning. En förklaring är kvinnors betydligt mer omfattande deltidsarbete.

Bland kvinnor är deltidsarbete i högre grad kopplat till vård av barn än för män, även om andelen deltidsarbetande har minskat över tid. Föräldraskap har också olika effekt på förekomsten av deltidsarbete för kvinnor i arbetar- och tjänstemannayrken. Inom arbetaryrken är det vanligt med deltidsarbete före föräldraledigheten, medan kvinnor i tjänstemannayrken ofta minskar sin arbetstid som en följd av föräldraskap (SOU 2015:50; SCB 2007).

Andelen kvinnor som har barn och arbetar heltid har emellertid stadigt ökat under 2000-talet. 62 procent av de sysselsatta kvinnorna i åldern 15–74 år som hade barn under sju år arbetade heltid 2017 (AKU, 2018). Det är dock fortfarande en stor skillnad i förhållande till män med barn under sju år där 90 procent arbetade heltid. Sedan 2007 har andelen heltidsarbetande kvinnor med barn under sju år ökat, oavsett civilstånd. För de ensamstående kvinnorna var

ökningen nio procentenheter och nådde en andel på 64 procent år 2017. Av ensamstående män med barn under sju år arbetar 88 procent av de sysselsatta heltid. För ensamstående män är utvecklingen över tid mer otydlig, att gruppen är relativt liten kan spela roll för skattningarna. För sammanboende kvinnor har andelen heltidsarbetande ökat med elva procentenheter under tioårsperioden. För gifta eller sammanboende män med små barn har förekomsten av heltidsarbete istället minskat under samma period, men ligger oavsett detta på en betydligt högre nivå än för kvinnor.

Jämställd fördelning av hem- och omsorgsarbete

Ytterligare ett delmål för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor. Det finns tydliga indikationer på att det finns ett samband mellan ett jämställt föräldraledighetsuttag och en mer jämställd fördelning av det obetalda hemarbetet och det betalda förvärvsarbetet. En jämnare fördelning av föräldraledighet mellan kvinnor och män kan därmed även bidra till jämställdhet inom andra områden. De föräldrar som arbetar deltid utför en större andel av obetalt hushålls- och omsorgsarbete. Av Försäkringskassans rapport Ojämställd arbetsbörda, socialförsäkringsrapport 2013:9, framgår att 76 procent av kvinnorna utför mer än hälften av omsorgsarbetet i hemmet, vilket kan jämföras med 20 procent av männen. En ojämställd fördelning av betalt (se avsnittet Att förena arbetsliv och familjeliv ovan) och obetalt arbete innebär att arbetsinkomster, livsinkomster och även pensionerna för kvinnor och män skiljer sig åt och är en viktig förklaring till att fler kvinnor än män har en låg ekonomisk standard. Flera familjeekonomiska stöd som föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning, graviditetspenning, vårdbidrag och barnårsvård är pensionsgrundande. För dessa stöd betalar staten ålderspensionsavgift. Eftersom fler kvinnor än män får dessa ersättningar jämnar de statliga pensionsavgifterna till viss del ut skillnader i livsinkomst mellan kvinnor och män. Stora skillnader återstår dock.

Europeiska kommissionen presenterade under 2017 ett förslag till ett direktiv om balans mellan arbete och privatliv för föräldrar och anhörigvårdare. Kommissionens förslag har behandlats i rådet under året och en allmän inriktning nåddes i juni månad. Europaparlamentet

kom med sitt betänkande i september och triloger har inletts.

Fler föräldrar delar på föräldraledighet och föräldrapenning men skillnader kvarstår

Fördelningen av föräldraledighet och användningen av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning kan användas som en indikator på fördelningen av obetalt hem- och omsorgsarbete. Kön är den viktigaste bakgrundsvariabeln för hur föräldrapenningdagar fördelas mellan föräldrarna men även andra faktorer som exempelvis utbildning, arbetsmarknadssektor och inkomst spelar roll. Analyser gjorda inom ramen för utredningen om en modern föräldraförsäkring (SOU 2017:101) visar att pappor med högskoleutbildning har ett betydligt högre uttag av föräldrapenning än övriga utbildningsgrupper, vilket visar sig i det genomsnittliga uttaget vid åttaårsdagen. Pappor med högst grundskoleutbildning har vid den tidpunkten använt cirka 80 dagar medan pappor med eftergymnasial utbildning har använt cirka 120 dagar i genomsnitt, en skillnad på 40 dagar för barn födda 2007. Bland dem med grundskoleutbildning är det 18 procent av männen som inte har tagit ut en enda dag med föräldrapenning under perioden, bland högutbildade män är den andelen enbart sex procent. Mäns uttag ökar med högre utbildningsnivå, medan kvinnors uttag minskar när utbildningsnivån är högre. För kvinnor med eftergymnasial utbildning används i genomsnitt 322 dagar under åttaårsperioden, 340 dagar för dem med gymnasial utbildning och 361 dagar för dem med grundskoleutbildning. Det är ovanligt i samtliga utbildningsgrupper att kvinnor inte använder en enda dag med föräldrapenning.

Jämställt uttag

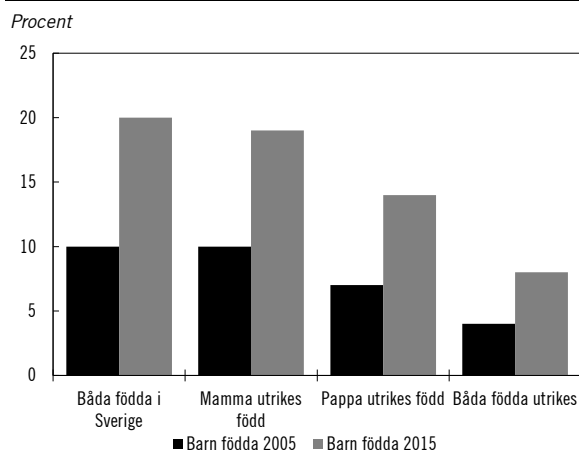
Andelen föräldrar som delar föräldrapenningen jämställt (40/60) har ökat över tid.⁴ För barn födda 2005 respektive 2015 har den totala andelen barn för vilka föräldrarna fördelat uttaget lika vid barnets tvåårsdag ökat från 9,5 procent till 17,4 procent. I den undersökta gruppen ingår enbart barn födda i Sverige som är föräldrarnas

⁴ I Försäkringskassans statistik definieras ett jämställt föräldrapenning-uttag som att ingen av föräldrarna hade tagit ut mer än 60 procent av dagarna och ingen hade tagit ut mindre än 40 procent, se t.ex. Socialförsäkringsrapport 2013:8.

första gemensamma och där paret består av en kvinna och en man. Bland par där kvinnan hade eftergymnasial utbildning var det 24,4 procent som delade jämställt för barn födda 2015. Bland par där mannen hade motsvarande utbildningsnivå var andelen 26 procent. Det kan jämföras med par där kvinnan hade förgymnasial utbildning som högsta utbildningsnivå där andelen par som delat jämställt var betydligt lägre, åtta procent. För par där mannens utbildning var förgymnasial var det 9,3 procent som delat föräldrapenningen jämställt med sin partner. Totalt sett var det dock enbart 8 730 par som delat föräldrapenningen lika för barn som föddes 2015 av de totalt 50 061 par som ingick i populationen.

Andelen föräldrapar som delar mer lika på föräldrapenningen ökar således, om än långsamt. Detta kan antas påverka fördelningen av hem- och omsorgsarbete i mer jämställd riktning. Det kvarstår dock stora skillnader mellan könen och det är även stora skillnader inom gruppen kvinnor och gruppen män. Effekterna på lön, karriär, utvecklingsmöjligheter och fördelningen av betalt och obetalt arbete varierar därför stort mellan olika sektorer, utbildningsnivåer och mellan kvinnor och män. Det varierar även beroende på om föräldrarna är födda i Sverige eller inte.

Diagram 2.10 Jämställt uttag vid barnets tvåårsdag. Barn födda 2005 och 2015

Andelen som delar föräldrapenningen jämställt har fördubblats den senaste tioårsperioden, oavsett om föräldrarna är inrikes eller utrikes födda. Det finns dock nivåskillnader som kvarstår. Om mamman respektive pappan är född utrikes är andelen som delar jämställt 19 respektive 14 procent för barn födda 2015. Om båda föräldrarna är födda utrikes är andelen enbart åtta

procent. När båda föräldrarna är födda i Sverige är andelen som delar lika 20 procent.

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har studerat föräldrapenninguttaget för föräldrar som separerat (Föräldrapenninguttag före och efter en separation, rapport 2017:11). När hänsyn tas till skillnader mellan separerade och icke-separerade föräldrar avseende inkomst, ålder, utbildningsnivå m.m. hade män som separerat tagit ut mellan två och 13 dagar färre än de som fortsatt lever tillsammans med den andra föräldern. Dagantalet varierade beroende på barnets ålder vid separationen. Motsvarande intervall för kvinnor var mellan två och nio dagar.

Pappor med lägre inkomster och utbildning och pappor i par där båda är utrikes födda, dvs. där uttaget av föräldrapenning ofta är lågt, är mer benägna att ta ut s.k. dubbeldagar än andra pappor visar en granskning från ISF (Dubbeldagar, vissa pappors väg in i föräldrapenningen?, rapport 2018:13). Dubbeldagar kan därmed ha bidragit till att vissa pappor, som annars kanske inte skulle ha tagit ut någon föräldraledighet alls, har börjat ta ut dagar med föräldrapenning. Hur uttaget ser ut under efterföljande år och vilken effekt som dubbeldagarna har på sikt återstår att undersöka.

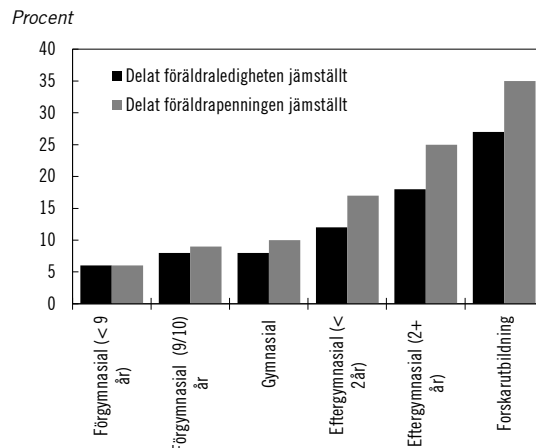
Föräldraledigheten är längre än föräldrapenninguttaget

Föräldraledighetens längd överensstämmer inte med antalet uttagna dagar med föräldrapenning. Föräldrarna sprider i hög utsträckning ut uttaget och förlänger ledigheten genom att inte ta ut föräldrapenning med sju dagar i veckan. Den totala föräldraledighetslängden, fördelningen mellan föräldrarna samt huruvida den är sammanhängande eller består av kortvariga perioder, har betydelse för kvinnors och mäns totala arbetsutbud, intjänade inkomster och framtida pensioner. I betänkandet Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn, en ny modell för föräldraförsäkringen (SOU 2017:101) konstateras att baserat på de undersökningar om föräldraledighetslängd som genomförts har föräldraledighetslängden för kvinnor inte varierat särskilt mycket, trots stora förändringar i föräldrapenningens regelverk. Mäns föräldraledighet har dock ökat i omfattning. Jämförelser ska dock göras med försiktighet. Försäkringskassan har uppskattat hur föräldraledigheten för barn födda 2015 fördelat sig de två första levnadsåren.

Kvinnor har en total föräldraledighetslängd, dvs. både med föräldrapenning och med obetald föräldraledighet, på 12,1 månader. Männerna är föräldralediga i totalt 3,4 månader. Kvinnors och mäns betalda ledighet var 8,4 respektive 2,6 månader, medan den uppskattade obetalda ledigheten är 3,7 månader för kvinnor och 0,8 månader för män. I jämförelse med hur föräldrapenningen har fördelats mellan kvinnor och män de två första åren så tar kvinnorna ut en större andel av ledigheten och är hemma en längre period än män. Andelen föräldrar som delar ledighetsperioden (skattad) är lägre än motsvarande andel som delar föräldrapenningen jämställt. Det är enbart föräldrar där föräldrapenning tagits ut som ingår. Det är samtidigt en stor andel av barnen som har en pappa som inte tagit ut någon dag alls med föräldrapenning under barnets två första år.

Kvinnors utbildningsnivå har tidigare visat sig ha stor betydelse för fördelningen av föräldrapenning där en högre utbildningsnivå indikerar en mer jämställd fördelning. I diagram 2.11. nedan visas hur stor andel av föräldrarna som använt föräldrapenning och föräldraledighet jämställt (40/60) utifrån kvinnans utbildningsnivå. När kvinnan har en kortare för gymnasial utbildning är det ovanligt att dela jämställt på föräldrapenning och föräldraledighet. Skillnaderna mellan ledigheten och uttaget av föräldrapenning är också litet, vilket kan indikera att ledighetslängden som helhet är kortare för gruppen. Andelen som delar jämställt ökar med kvinnans utbildningsnivå. Skillnaderna mellan delad föräldraledighet och delad föräldrapenning ökar när kvinnan har högre utbildning. Ledighetslängden tenderar att vara mindre jämställt fördelad än föräldrapenning uttaget. En förklaring kan vara att när män tar ut en större del av föräldrapenningen kompenseras detta av obetald föräldraledighet för kvinnor. Högre utbildningsnivå kan medföra större frihet i arbetet och även högre lön, vilket gör det lättare att sprida ut uttaget av föräldrapenning eller vara ledig utan ersättning.

Diagram 2.11 Andel som delat skattad föräldraledighet och uttagen föräldrapenning jämställt fördelat på kvinnors utbildningsnivå, barn födda 2015

Källa: Försäkringskassan, 2018

Tillfällig föräldrapenning för vård av barn

För barn födda 2007 var det ett stort antal av föräldrarna som inte använde en enda dag med tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn under barnets första nio levnadsår (t.o.m. 2016). Det var fler män än kvinnor som avstod eller inte behövde använda ersättningen. Det vanligaste var att använda mer än fem men mindre än 15 dagar under perioden, det gällde för både kvinnor och män. När antalet dagar som används är högre, mellan 25 till 50 och över 50 dagar, tar kvinnor ut en högre andel av dagarna.

Föräldrars uttag av tillfällig föräldrapenning för vård av barn är mer jämställt än uttaget av föräldrapenning. Under 2017 betalades 62 procent av dagarna med tillfällig föräldrapenning ut till kvinnor och 38 procent till män, skillnaden i förhållande till 2016 är marginell. Uttaget av tillfällig föräldrapenning när barnet är sjukt eller smittat är högt när barnet är i förskoleåldern (2–4 år). Under den perioden är det var fjärde föräldrapar som delar ersättningstiden jämställt. Ett mer jämställt uttag av tillfällig föräldrapenning kan ses som ett tecken på ett mer jämställt ansvar för omsorgen om barnet.

Försörjningsansvar för barn

De familjeekonomiska stöden underlättar för såväl män som kvinnor att ta ett gemensamt försörjningsansvar för barnet och på så sätt ha ett jämställt ansvar för barnets behov. Även föräldrar som inte lever tillsammans har ett sådant ansvar. Föräldrarna måste efter en separation fortsätta att samarbeta i frågor som gäller barnet, och i detta ingår frågor som rör underhållsskyldighet för barn. Underhållsstöd kan exem-

pelvis betalas ut om föräldrarna inte kan komma överens om ett underhållsbidrag eller om den bidragsskyldiga föräldern har låg inkomst. Av de föräldrar som tog emot underhållstöd i december 2017, s.k. boföräldrar var 83 procent kvinnor och 17 procent män. I jämförelse med 2016 har andelen kvinnor minskat något från tidigare 87 procent. Cirka tre av fyra boföräldrar är ensamstående. Av de bidragsskyldiga föräldrarna är majoriteten istället män. År 2017 var 86 procent män och 14 procent var kvinnor. Andelen män har minskat med en procentenhet jämfört med 2016. Skillnaderna mellan kvinnor och män speglar förhållandet att det är vanligare att barn bor med mamman efter en separation. Förekomsten av växelvist boende ökar dock, en boendeform som innebär att både daglig omsorg och barnets kostnader delas i hög utsträckning.

Administrationn av de familjeekonomiska stöden

Huvuddelen av förmånerna inom området ekonomisk familjepolitik administreras av Försäkringskassan. Förmånerna barnpension och efterlevandestöd till barn samt pensionsrätt för barnår administreras av Pensionsmyndigheten. Utgifterna för handläggningen av främst bostadsbidrag men även föräldrapenning har ökat under året medan de för tillfällig föräldrapenning och barnbidrag har minskat något. Förvaltningskostnaderna för bostadsbidrag har ökat med cirka 13 procent jämfört med föregående år. Ökningen förklaras till viss del av ökat antal beslut, men främst av ökade handläggningskostnader med anledning av den kompetensväxling som gjorts inom myndigheten efter att handläggningen förändrats under året.

Mål för föräldraförsäkringen

I Försäkringskassans regleringsbrev för 2017 finns ett mål om att myndigheten ska verka för ett jämställt användande av föräldraförsäkringen och öka kunskapen om föräldraförsäkringens regelverk. Försäkringskassan har genomfört ett antal insatser under året, t.ex. i form av informationskampanjer i samband med mors dag och fars dag. I syfte att nå ut till fler föräldrar har myndigheten tagit fram en särskild informationssida på arabiska med information i olika former om föräldraförsäkringen och hur man ansöker. Även myndighetens Facebooksida om föräldraförsäkringen har fått en motsvarighet på

arabiska. Sammanlagt har informationen nått 258 000 personer i målgruppen.

Det finns sedan tidigare konstaterade kunskapsbrister om regelverket hos föräldrarna, vilket Försäkringskassan anför när det gäller exempelvis den tillfälliga föräldrapenningen (se t.ex. socialförsäkringsrapport 2018:1). Försäkringskassan anger inte närmare hur de arbetat för att öka kunskapen om föräldraförsäkringens regelverk, hur kunskaperna ser ut hos föräldrarna eller om det finns könsskillnader. Riksrevisionen har i granskningsrapporten Fastställande av föräldrapenning för egenföretagare (2018:1) analyserat Försäkringskassans handläggning av föräldrapenning i ärenden som rör egenföretagare. I rapporten framkommer att myndighetens information till egenföretagare om sjukpenninggrundande inkomst (SGI) och föräldrapenning bör utvecklas.

Information om underhåll till barn när många

Enligt förordningen (2009:1174) med instruktion för Försäkringskassan ska Försäkringskassan informera och ge stöd till föräldrar i frågor som rör underhållsbidrag och underhållsskyldighet gentemot barn. Försäkringskassans informationssida om underhåll besöktes under 2017 av 185 000 personer. Totalt 14 700 personer har sparat ned en fil med beräkningar av underhållsbidrag från det beräkningsverktyg som tillhandahålls. En Sifo-undersökning bland föräldrar som fått beslut om indraget underhållstöd under november 2016 visar att föräldrarna upplever Försäkringskassans service som god.

Uppföljning av kvalitet och kontroll i handläggningen

Försäkringskassan följer upp kvaliteten i handläggning och beslut med hjälp av indikatorer, lokala uppföljningar och centrala rättsliga kvalitetsuppföljningar. Kvaliteten i betydelsen korrekt och enhetlig rättstillämpning bedöms i huvudsak som god. Automatiseringen ger möjlighet till enhetlig rättstillämpning men förutsätter också att informationen som bearbetas är tillräcklig och korrekt. Försäkringskassans kvalitetsdefinition inkluderar även god service och effektiv resursanvändning. Upplevd service har haft en positiv utveckling mätt med Försäkringskassans interna mått, särskilt för föräldrapenningen. Andelen föräldrar som ansöker via digitala kanaler är mycket hög och ökande. Återkraven inom bostadsbidraget ligger dock på en fortsatt hög nivå. I en rapport från Riks-

revisionen, Återkrav av bostadsbidrag – lätt att göra fel, (RiR 2018:4) beskrivs det bland annat att regelverket, med inkomststämningar i efterhand, samt bidragsmottagarnas ansvar att anmäla inkomständringar bidrar till att återkrav är vanliga. Riksrevisionen anser även att det finns vissa brister i Försäkringskassans rutiner för kontroll av inkomständringar.

Kostnaderna per utbetalning har minskat för föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och barnbidrag, huvudsakligen som en följd av ökade volymer. Automatiseringsgraden för föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning ligger på 51 respektive 61 procent och är ökande.

Försäkringskassan har genomfört en granskning avseende felaktiga utbetalningar av tillfällig föräldrapenning (Socialförsäkringsrapport 2018:1). Granskningen visar att det finns en hög andel felaktigheter i ansökningar om tillfällig föräldrapenning, som även kan leda till felaktiga utbetalningar. Det saknas dock tillräcklig kunskap om vilka orsaker dessa felaktigheter kan ha. Försäkringskassan konstaterar även att de senaste årens kontrollåtgärder varit av otillräcklig omfattning och att myndigheten behöver förstärka sitt kontrollarbete. Försäkringskassan har presenterat en handlingsplan i det syftet.

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har på regeringens uppdrag undersökt Försäkringskassans modeller för riskbaserade kontroller bland annat i ärenden med tillfällig föräldrapenning (Profilering som urvalsmetod för riktade kontroller, rapport 2018:5). ISF konstaterar att Försäkringskassans utveckling av riskbaserade kontroller på ett övertygande sätt har visat att träffsäkerheten är betydligt högre än för andra kontrollalternativ som finns i dag. ISF rekommenderar dock Försäkringskassan att bl.a. modifiera modellerna något och öka rättssäkerheten.

ISF har även granskat Försäkringskassans handläggning av familjeförmånerna enligt förordning 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (rapport 2018:2) samt risken för felaktiga utbetalningar vid gränsöverskridande situationer (rapport 2018:6). Granskningarna visar att Försäkringskassan har ett antal utmaningar på området, bl.a. att i tid fånga upp de ärenden som ska samordnas och att utreda ärenden på ett rättssäkert sätt, utan att handläggningstiden blir för lång. ISF redovisar att Försäkringskassan utvecklat sitt arbete inom det internationella området, både vad gäller statistik

och handläggning. Avseende felaktiga utbetalningar i gränsöverskridande situationer rekommenderar ISF att Försäkringskassan förstärker arbetet inom hela organisationen för att förbättra redan befintliga kontroller samt utveckla nya kontroller.

2.7 Budgetförslag

2.7.1 1:1 Barnbidrag

Tabell 2.7 Anslagsutveckling 1:1 Barnbidrag

Tusental kronor				
2017	Utfall	27 287 327	Anslags-sparande	59 684
2018	Anslag	31 607 039 ¹	Utgifts-prognos	31 662 515
2019	Förslag	32 802 684		
2020	Beräknat	33 175 126		
2021	Beräknat	33 541 231		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för allmänna barnbidrag, flerbarnstillägg och förlängt barnbidrag. Anslaget får även användas för utgifter för tilläggsbelopp vid familjeförmåner.

Kompletterande information:

Reglerna för allmänna barnbidrag, flerbarnstillägg och förlängt barnbidrag finns i socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Reglerna för utgifter för tilläggsbelopp vid familjeförmåner finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

Regeringens överväganden

Barnbidragets grundläggande uppgift är att kompensera för den ökade försörjningsbörda som barn medför för en familj. Barnbidrag är ett generellt stöd som är lätt att överblicka med förhållandevis låga kostnader för administrationen.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökar

som en följd av sedan tidigare beslutade lagändringar samt volymökningar. På regeringens initiativ har riksdagen beslutat om en höjning av barnbidraget och det förlängda barnbidraget. Höjningen trädde i kraft i mars 2018. Barnbidraget uppgår nu till 1 250 kronor per barn och månad.

Utgiftsutvecklingen inom anslaget beror främst på barnbidragets nivå och antalet barn under 16 år. Utgiftsökningen berodde på ett ökat antal barn i de åldrar som berättigar till barnbidrag, höjningen av flerbarnstillägg som genomfördes 2017 och en ökning av antalet mottagare av flerbarnstillägg. Av de totala utgifterna för anslaget utgjorde allmänna barnbidrag drygt 87 procent, flerbarnstillägg 12 procent, förlängt barnbidrag knappt 1 procent och tilläggsbelopp vid familjeförmån mindre än 1 procent.

Bedömningen av anslagsbehovet görs utifrån SCB:s befolkningsprognoser. Antalet barn i åldern 0–16 år väntas öka under prognosperioden vilket betyder att utgifterna blir högre för allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg. Även antalet barn och unga i gruppen 16–21 år ökar vilket innebär högre kostnader även för det förlängda barnbidraget. Den genomförda höjningen av barnbidraget och det förlängda barnbidraget från mars 2018 har medfört en ökning av utgifterna under prognosperioden.

Utgifterna för tilläggsbelopp beräknas bli högre under prognosperioden än 2017 men är på längre sikt osäker på grund av historisk stor variation.

Sammantaget innebär förändringarna som beskrivs ovan att utgifterna för anslaget kommer att öka under perioden.

Tabell 2.8 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1.1 Barnbidrag

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	31 607 039	31 607 039	31 607 039
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	855 704	944 704	944 704
Övriga makroekonomiska förutsättningar			
Volym	339 941	623 383	989 488
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	32 802 684	33 175 126	33 541 231

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 32 802 684 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Barnbidrag* för 2019. För 2020 beräknas anslaget till 33 175 126 000 kronor och för 2021 till 33 541 231 000 kronor.

2.7.2 1:2 Föräldraförsäkring

Tabell 2.9 Anslagsutveckling 1:2 Föräldraförsäkring

Tusental kronor				
2017	Utfall	41 837 979	Anslags-sparande	-252 388
2018	Anslag	44 242 498 ¹	Utgifts-prognos	43 869 341
2019	Förslag	44 454 417²		
2020	Beräknat	46 353 713		
2021	Beräknat	48 020 387		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 3 930 152 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2019 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2016 som uppgick till -81 750 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för:

- föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken,
- statlig ålderspensionsavgift för föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift,
- jämställdhetsbonus enligt lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus.

Tabell 2.10 Delposter anslag 1:2 Föräldraförsäkring

Tusental kronor

	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Föräldrapenning	32 167 719	33 457 821	34 579 909
STÅP-avgift	3 106 186	3 331 964	3 392 938
Tillfällig föräldrapenning	7 695 155	8 015 068	8 344 029
STÅP-avgift	758 959	789 680	898 860
Graviditetspenning	661 391	698 786	735 247
STÅP-avgift	65 007	60 394	69 404

Regeringens överväganden

I föräldraförsäkringen ingår föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning samt tillhörande statliga ålderspensionsavgifter. Till och med 2016 ingick även jämställdhetsbonusen, därefter avskaffades den.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökar som en följd av sedan tidigare beslutade lagändringar samt ändrad makroekonomisk utveckling och volymökningar.

Utgifterna inom föräldraförsäkringen påverkas framför allt av fem faktorer: antalet barn som föds, antalet barn i befolkningen i åldern 0–12 år, ersättningsnivån, antalet använda dagar samt fördelningen av ersättningsdagarna mellan föräldrarna. Förändringar i födelsetalen påverkar redan på kort sikt användningen av såväl graviditetspenning, föräldrapenning som de tio dagarna i samband med ett barns födelse inom den tillfälliga föräldrapenningen.

Under 2017 tog föräldrar till barn födda 2014 ut totalt 3,3 miljoner dagar, vilket är ungefär 1,3 miljoner dagar (65 procent) fler än föräldrar till barn födda 2013. Dessa 1,3 miljoner dagar har medfört högre utgifter om cirka 728 miljoner kronor. Förändringen har sannolikt sin förklaring i det förändrade regelverket för barn födda 2014 och framåt, där maximalt 96 dagar kan sparas till tid efter fyraårsdagen. Föräldrar till barn födda 2014 fortsätter att avvika från det historiska uttagsmönstret. Under första kvartalet 2018 har föräldrarna till denna barnkull tagit ut 958 000 nettodagar för barn i sitt fjärde levnadsår. Detta motsvarar mer än en fördubbling av antalet använda nettodagar för barn födda före regeländringen. Föräldrar till barn födda 2015 har hittills under 2018 följt uttagsmönstret för föräldrar till barn födda 2014, vilket kan komma att innebära att utgifterna för föräldra-

penning ökar de kommande åren. Sannolikt kommer de ökade utgifterna enbart att vara en tidigareläggning av utgifter, dvs. att dagar tas ut tidigare i barnets liv i enlighet med målsättningarna med regeländringen. Den slutliga effekten på antalet uttagna dagar kan avläsas först när barn födda 2014 fyller 12 år.

Kostnaderna för samtliga anslagsdelar i anslaget föräldraförsäkring beräknas öka under de kommande åren som en följd av ett fortsatt högt barnafödande samt en stigande timlön som medför att medelersättning för de olika förmånerna ökar. Mäns fortsatt ökande uttag av föräldrapenning leder också till ökade utgifter eftersom männen har en högre medelersättning än kvinnor. Under 2018 förväntas männen ta ut 29 procent av alla föräldrapenningdagar, vilket motsvarar en ökning med en procentenhet jämfört med förra året. Enligt prognosen kommer männens andel av nettodagarna fortsätta att öka.

Utgifterna för tillfällig föräldrapenning har ökat de senaste åren, till stor del beror detta på ett ökat antal barn i åldern 0–12 år. Antalet födda barn samt antalet barn i åldrarna 0–12 år förväntas fortsätta öka under perioden vilket innebär att kostnaderna stiger.

Även utgifterna för graviditetspenning påverkas av befolkningsprognosen, ett ökat antal födda barn innebär att fler dagar med graviditetspenning betalas ut.

Tabell 2.11 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Föräldraförsäkring

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	42 958 598	42 958 598	42 958 598
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	186 575	197 268	207 028
Övriga makroekonomiska förutsättningar	1 025 501	2 166 433	3 514 818
Volymer	284 104	1 031 369	1 339 589
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Övrigt	-361	45	354
Förslag/beräknat anslag	44 454 417	46 353 713	48 020 387

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 44 454 417 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 Föräldraförsäkring för 2019. För 2020 beräknas anslaget till 46 353 713 000 kronor och för 2021 till 48 020 387 000 kronor.

2.7.3 1:3 Underhållsstöd

Tabell 2.12 Anslagsutveckling 1:3 Underhållsstöd

Tusental kronor

2017	Utfall	2 520 561	Anslags- sparande	106 454
2018	Anslag	2 861 850 ¹	Utgifts- prognos	2 756 173
2019	Förslag	2 765 282		
2020	Beräknat	2 690 589		
2021	Beräknat	2 521 192		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för underhållsstöd enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Betalningar från bidragsskyldiga föräldrar ska återföras till anslaget.

Regeringens överväganden

Genom underhållsstödet garanterar samhället att ett barn till särlevande föräldrar får ett visst underhåll även när den bidragsskyldiga föräldern inte fullgör sin underhållsskyldighet. Inom underhållsstödet finns det dels en bidragsmottagande förälder, eller en bidragsmottagande ungdom över 18 år om det är fråga om ett så kallat förlängt underhållsstöd, dels en bidragsskyldig förälder. Den sistnämnda ska helt eller delvis betala samhällets kostnader för det underhållsstöd som har betalats ut för barnet.

Underhållsstöd lämnas också för barn vars förälder ensam har adopterat ett barn eller när barnet endast har en förälder med anledning av assisterad befruktning.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att sedan tidigare beslutade lagändringar ökar utgifterna för 2019, se vidare nedan. Anslagsnivån totalt sett minskar dock som en följd av minskande volymer. Utgiftsutvecklingen för underhållsstödet är beroende av omvärldsfaktorer som exempelvis antalet separationer, antalet barn i åldern 0–18 år samt löneutvecklingen. Utgiftsstyrande faktorer som staten kan påverka är bl.a. stödets nivå, procentsatserna som bestämmer den bidragsskyldiga föräldrarnas betalningsskyldighet samt storleken på grundavdraget för egna levnads-kostnader som får göras innan betalnings-

skyldigheten beräknas. Att tillhandahålla stöd till föräldrar för att reglera underhåll för barn på egen hand, utanför underhållsstödssystemet, kan också påverka nivån på utgifterna.

Under prognosperioden förväntas antalet barn med underhållsstöd att minska med ca tre procent per år som en följd av att fler föräldrar reglerar underhåll för barn på egen hand.

Inbetalningsgraden av det debiterade beloppet från bidragsskyldiga förväntas vara stabilt under perioden, men det debiterade beloppet förväntas minska. Minskningen beror på att grundavdraget för bidragsskyldiga har höjts.

Under 2021–2022 förväntas utgifterna minska som en följd av att utbetalningarna för barn med växelvist boende fasas ut.

Reformer inom underhållsstödet

Underhållsstödet för barn har åldersdifferentierats. För barn som har fyllt 15 år har underhållsstödet höjts två gånger. Den första höjningen, med 150 kronor per månad, trädde i kraft den 1 januari 2018 och tillämpades första gången i fråga om underhållsstöd som avsåg februari 2018. Den andra höjningen, med 350 kronor per månad, trädde i kraft den 1 augusti 2018 och tillämpades första gången i fråga om underhållsstöd som avsåg september 2018. Även underhållsstödet för barn 11–14 år höjs. Höjningen, med 150 kronor per månad, börjar gälla den 1 januari 2019 och tillämpas första gången för underhållsstöd och betalningsskyldighet som avser februari 2019 (prop. 2017/18:173). Åldersdifferentieringen innebär att underhållsstödet anpassas till de faktiska kostnader som hushållet har för ett barn.

Vidare har underhållsstöd vid växelvist boende avskaffats från och med den 1 mars 2018 med vissa övergångsbestämmelser. Från och med februari år 2021 kan underhållsstöd vid växelvist boende inte längre lämnas, vilket bidrar till att sänka utgifterna under perioden (prop. 2017/18:6). Regeringen har även tillsatt en utredning om bostadsbidrag och underhållsstöd under 2018, se vidare dir. 2018:97.

Tabell 2.13 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Underhållsstöd

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	2 861 850	2 861 850	2 861 850
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	34 000	-36 000	-29 000
<i>Övriga makroekonomiska förutsättningar</i>			
Volym	-130 568	-135 261	-311 658
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
<i>Övrigt</i>			
Förslag/beräknat anslag	2 765 282	2 690 589	2 521 192

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 2 765 282 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Underhållsstöd* för 2019. För 2020 beräknas anslaget till 2 690 589 000 kronor och för 2021 till 2 521 192 000 kronor.

2.7.4 1:4 Adoptionsbidrag

Tabell 2.14 Anslagsutveckling 1:4 Adoptionsbidrag

Tusental kronor

År	Utfall	15 580	Anslags-sparande	16 704
2017	Utfall	15 580	Anslags-sparande	16 704
2018	Anslag	23 284 ¹	Utgifts-prognos	17 508
2019	Förslag	23 284		
2020	Beräknat	23 284		
2021	Beräknat	23 284		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag till kostnader för internationella adoptioner enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Bidrag lämnas för adoptioner som förmedlas av en sammanslutning som är auktoriserad enligt lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling.

Regeringens överväganden

Utgifterna för anslaget är beroende av bidragets nivå och antalet barn som kommer till Sverige

genom adoption förmedlad av auktoriserade adoptionssammanslutningar. Bidragets nivå ligger på 75 000 kronor per adoption.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget är oförändrat som en följd av att volymerna förväntas ligga på en jämn nivå under prognosperioden. Antalet barn som kommer till Sverige från andra länder genom adoption fortsätter att minska. För att ge en bild av utvecklingen kan det anges att under 2007–2011 kom i genomsnitt 647 barn per år och under 2012–2016 endast 349.

Under 2017 genomfördes 240 adoptioner till Sverige via de svenska adoptionsorganisationerna. Under samma år beviljades 260 adoptionsbidrag. Osäkerheten kring antalet adopterade barn under prognosperioden är stor, men antalet adopterade barn förväntas minska ytterligare under 2018. Antalet bidrag förväntas uppgå till 241 och därefter ligga på en jämn nivå under prognosperioden.

Tabell 2.15 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Adoptionsbidrag

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	23 284	23 284	23 284
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
<i>Övrigt</i>			
Förslag/beräknat anslag	23 284	23 284	23 284

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 23 284 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Adoptionsbidrag* för 2019. För 2020 beräknas anslaget till 23 284 000 kronor och för 2021 till 23 284 000 kronor.

2.7.5 1:5 Barnpension och efterlevandestöd

Tabell 2.16 Anslagsutveckling 1:5 Barnpension och efterlevandestöd

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	927 876		120 124
2018	Anslag	977 800 ¹	Utgifts-prognos	949 500
2019	Förslag	964 600		
2020	Beräknat	995 800		
2021	Beräknat	1 018 700		

¹ Inklusiva beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för barnpension och efterlevandestöd enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Regeringens överväganden

Barnpensionen är grundad på den avlidna förälderns inkomst medan efterlevandestödet är ett grundskydd för barn som får låg eller ingen barnpension.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget minskar som en följd av sedan tidigare beslutade lagändringar samt ändrad makroekonomisk utveckling och minskade volymer.

Utgifterna för anslaget är beroende av antalet barn vars föräldrar avlider, inkomstnivån hos den avlidna föräldern samt antalet barn under 18 år som har invandrat till Sverige vars ena eller båda föräldrar har avlidit. År 2017 fick ca 21 300 barn barnpension och ca 11 800 barn fick efterlevandestöd. Underhållsstödet är i dag högre än efterlevandestödet, särskilt för äldre barn. De som har svårt att visa att de är berättigade till efterlevandestöd kan därför välja att i stället söka om underhållsstöd, vilket skulle ha en dämpande effekt på utgifterna. Det beräknas dock att antalet efterlevandestöd kommer att fortsätta öka fram till 2020 för att därefter långsamt minska samtidigt som en större andel av efterlevandestöden är oreducerade vilket ökar medelbeloppet. Riksdagen har bifallit förslaget om begränsad retroaktivitet för efterlevandestöd (rskr.

2017/18:329). Det medför en besparing på anslaget från och med 2018.

Antalet barnpensioner förväntas öka under prognosperioden, eftersom antalet barn i tonåren, där barnpensioner är vanligare, beräknas öka. Medelbeloppet för barnpension, som styrs av inkomstindex, förväntas öka under perioden, vilket sammantaget innebär ökade utgifter för barnpension.

Tabell 2.17 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Barnpension och efterlevandestöd

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	977 800	977 800	977 800
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-13 000	-8 000	-8 000
Övriga makroekonomiska förutsättningar	47 400	82 100	113 600
Volymer	-47 600	-56 100	-64 700
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	964 600	995 800	1 018 700

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 964 600 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Barnpension och efterlevandestöd* för 2019. För 2020 beräknas anslaget till 995 800 000 kronor och för 2021 till 1 018 700 000 kronor.

2.7.6 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag

Tabell 2.18 Anslagsutveckling 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag

Tusental kronor				
2017	Utfall	3 938 766	Anslags-sparande	31 278
2018	Anslag	4 264 510 ¹	Utgifts-prognos	4 177 279
2019	Förslag	4 472 178 ²		
2020	Beräknat	4 627 950		
2021	Beräknat	4 886 891		

¹Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

²397 494 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2019 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2016 som uppgick till -5 900 tkr

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för omvårdnadsbidrag och vårdbidrag enligt socialförsäkringsbalken. Anslaget får användas för utgifter för ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökar som en följd av ändrad makroekonomisk utveckling och volymökningar.

Utgifterna för anslaget styrs av antalet barn i åldersgruppen 0–19 år, andelen barn som det betalas vårdbidrag för samt storleken på vårdbidraget.

Från och med den 1 januari 2019 ersätter omvårdnadsbidrag den del av vårdbidraget som ger ersättning för barnets tillsyns- och vårdbehov. Ett beslut om vårdbidrag som har fattats enligt de äldre bestämmelserna ska enligt övergångsbestämmelserna fortsätta att gälla enligt vad som föreskrivs i beslutet, dock längst till dess att beslutet skulle ha upphört att gälla eller skulle ha omprövats om de äldre bestämmelserna fortfarande hade varit tillämpliga. Det innebär att det kommer att ske en successiv överföring av utgifter mellan anslagsdelen vårdbidrag och anslagsdelen omvårdnadsbidrag under de kommande åren. Inom fem år bedöms hela personkretsen omfattas av de nya bestämmelserna (se vidare proposition 2017/18:190 Reformerade stöd till personer med funktionsnedsättning s. 160).

Ersättning för merkostnader utgör ca tre procent av det totala anslaget. Från den 1 januari 2019 kommer en ny förmån benämnd merkostnadsersättning att kunna beviljas. Ersättning för merkostnader vid funktionsnedsättning för barn och vuxna kommer därefter att belasta anslag 1:3 Merkostnadsersättning och Handikappersättning, utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning. Nuvarande beslut om vårdbidrag med merkostnadsersättning fortsätter att gälla i enlighet med övergångsbestämmelserna. Som en följd av att merkostnadsersättningen inom vårdbidraget avskaffas minskar utgifterna för anslaget svagt.

Antalet barn som föräldrar får vårdbidrag för har ökat över tid. Av barnen med vårdbidrag i december 2017 var 33 procent flickor och 67 procent pojkar. Det är fler pojkar än flickor i alla åldrar. Den vanligaste åldern är 14 år. Antalet nybeviljade vårdbidrag har ökat stadigt sedan 2010 och den utvecklingen antas fortsätta fram till 2019 då vårdbidragen minskar och successivt övergår till omvårdnadsbidrag. Omvårdnadsbidrag antas under prognosperioden komma att bli vanligare bland barn i åldern 10–19 år samtidigt som antalet barn i samma ålder i befolkningen ökar.

Tabell 2.19 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag

Tusental kronor				
	2019	2020	2021	
Anvisat 2018¹	4 264 510	4 264 510	4 264 510	
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Övriga makroekonomiska förutsättningar	110 061	210 348	339 057	
Volym	97 607	153 092	283 324	
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	4 472 178	4 627 950	4 886 891	

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 4 472 178 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag* för 2019. För 2020 beräknas anslaget till 4 627 950 000 kronor och för 2021 till 4 886 891 000 kronor.

2.7.7 1:7 Pensionsrätt för barnår

Tabell 2.20 Anslagsutveckling 1:7 Pensionsrätt för barnår

Tusental kronor

2017	Utfall	7 467 700	Anslags- sparande	
2018	Anslag	7 366 900 ¹	Utgifts- prognos	7 366 900
2019	Förslag	7 303 100 ²		
2020	Beräknat	7 525 800		
2021	Beräknat	7 774 800		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 7 303 100 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2019 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2016 som uppgick till -120 893 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift för pensionsrätt för barnår enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Regeringens överväganden

Pensionsrätt för barnår tillgodoräknas föräldrar med barn i åldern 0–4 år. Den statliga ålderspensionsavgiften består av två delar: preliminär avgift som baseras på den beräknade pensionsrätten för barnår och ett regleringsbelopp som täcker avvikelsen mellan det preliminära belopp som tagits ut och faktisk avgift. Regeringen äger rum tre år efter det att det preliminära beloppet tas ut.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget minskar som en följd av ändrad makroekonomisk utveckling och ändrade volymer.

Utgifterna för anslaget styrs av inkomstbasbeloppets utveckling, timlöne- och ränteutvecklingen samt antalet födda barn. Utgifterna förväntas öka de kommande åren som en följd av att fler barn föds och att timlönerna ökar.

Under 2016 fick knappt 375 000 föräldrar pensionsrätt för barnår. För föräldrar till barn i åldern 0–4 år fastställs det pensionsgrundande belopp som är det förmånligaste av tre olika beräkningsalternativ.

Tabell 2.21 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Pensionsrätt för barnår

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	7 366 900	7 366 900	7 366 900
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-23 489	-955	37 103
Volym	-40 311	159 855	370 797
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	7 303 100	7 525 800	7 774 800

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 7 303 100 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Pensionsrätt för barnår*. För 2020 beräknas anslaget till 7 525 800 000 kronor och för 2021 till 7 774 800 000 kronor.

2.7.8 1:8 Bostadsbidrag

Tabell 2.22 Anslagsutveckling 1:8 Bostadsbidrag

Tusental kronor

2017	Utfall	4 664 136	Anslags- sparande	475 864
2018	Anslag	4 526 437 ¹	Utgifts- prognos	4 362 264
2019	Förslag	4 546 658		
2020	Beräknat	4 489 982		
2021	Beräknat	4 411 909		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bostadsbidrag till barnfamiljer samt till unga som fyllt 18 år men inte 29 år enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Regeringens överväganden

Bostadsbidraget för barnfamiljer består av ett bidrag till bostadskostnader, särskilda bidrag för hemmavarande barn och för barn som bor växelvis samt umgängesbidrag.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att ändrad makroekonomisk utveckling sänker utgifterna för anslaget. Totalt sett ökar dock utgifterna som en följd av sedan tidigare beslutade lagändringar, se vidare nedan, samt ökande volymer.

Bostadsbidragets storlek bestäms av hushållets sammansättning, bostadskostnaden, bostadens storlek och den bidragsgrundande inkomsten. De särskilda bidragen och umgängesbidraget är konsumtionsstöd för barnfamiljer med låg ekonomisk standard.

Utgifterna för bostadsbidraget styrs i huvudsak av utvecklingen på arbetsmarknaden och sysselsättningen. Det innebär att det framför allt är konjunkturutvecklingen som med viss eftersläpning påverkar kostnaderna. Även demografiska förändringar påverkar kostnadsbilden, t.ex. ökat antal födda barn och ökat antal barnfamiljer som får uppehållstillstånd i Sverige.

I december 2017 betalades det ut bostadsbidrag till drygt 175 000 hushåll, varav fyra femtedelar var barnhushåll. Totalt gick 57 procent av utbetalat bostadsbidrag till hushåll med en kvinna som ensam försörjare, 11 procent av beloppet till hushåll med en man som ensam försörjare och knappt 32 procent av beloppet till hushåll med sammanboende.

Under prognosperioden förväntas antalet barnhushåll med bostadsbidrag öka något under 2019 för att sedan minska, samtidigt som antalet ungdomshushåll minskar svagt. Sammantaget förväntas utgifterna för bostadsbidraget öka svagt under prognosperioden.

Reformer inom bostadsbidraget

Ett nytt särskilt bidrag för barn som bor växelvis har införts inom bostadsbidraget som ersätter det nuvarande underhållsstödet vid växelvist boende. Detta får till följd att en viss boendeform inte premieras framför andra och att barnets folkbokföring inte får en avgörande betydelse för rätten till stöd i den aktuella situationen. Dessutom har inkomstgränsen för barnfamiljer och umgängesbidraget inom bostadsbidraget höjts för att förbättra för hushåll med låg ekonomisk standard. Vissa förslag har trätt i kraft redan medan andra kommer att få effekter på barnhushållens ekonomi senare under 2018 och under 2019 och framåt.

Regeringen har även tillsatt en utredning om bostadsbidrag och underhållsstöd, se vidare dir. 2018:97.

Tabell 2.23 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Bostadsbidrag

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	4 526 437	4 526 437	4 526 437
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	86 000	158 000	158 000
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-119 957	-490 032	-264 140
Volymer	54 178	295 577	-8 388
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	4 546 658	4 489 982	4 411 909

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 4 546 658 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Bostadsbidrag*. För 2020 beräknas anslaget till 4 489 982 000 kronor och för 2021 till 4 411 909 000 kronor.